

FOCUS: AANDEEL EN BEHEER VAN AFVAL VOORBEREID OP HERGEBRUIK EN RECYCLAGE

THEMA: AFVAL

---

1 BELANG EN INTERPRETATIE-ELEMENTEN VAN DE INDICATOR

Door de indicator gestelde vraag:

Hoe evolueert de selectieve sortering van huishoudelijk afval?

- Hoe evolueren de tonnages van de grote fracties afval die selectief ingezameld worden bij de huishoudens?
- Wat is het percentage huishoudelijk afval dat voorbereid wordt op hergebruik en recyclage voor alle afvalstromen en soorten ophalingen samen?

Contextualisering van de indicator:

Afvalproblematiek en wettelijke context met betrekking tot het beheer

Het afval dat ontstaat door de productie en consumptie van goederen die op de markt verkocht worden, zet het milieu aanzienlijk onder druk door de verwerkingsmethoden die ze vereisen. Verbranding, storting, transport van afval of het storten van restproducten van recyclage leiden tot vervuiling van de bodem, het grondwater en de lucht, evenals tot visuele hinder en geurhinder.

Het wettelijk kader dat door de Europese Unie werd ingesteld, was in de eerste plaats gericht op het beperken van de effecten van afvalverwerkingsinstallaties op het milieu. Daarna ging het afvalstoffenbeleid zich sterker richten op het stimuleren van recyclage en hergebruik om de hoeveelheid afval te verminderen die verbrand of gestort werd.

Kaderrichtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende afvalstoffen legt een hiërarchie vast voor de manieren waarop afval beheerd wordt volgens de ladder van Lansink en stelt recyclagedoelstellingen voorop voor gemeentelijk afval en bouwafval. Andere afvalstromen worden in die optiek direct omkaderd door specifieke richtlijnen (wat met name het geval is voor verpakkingsafval, batterijen en accu's, afgedankte voertuigen en elektrisch en elektronisch afval) die recyclagedoelstellingen voor elk van deze stromen introduceren. Verder lanceert deze richtlijn ook het idee dat een stof de status van afval opnieuw kan verliezen door te bepalen in welk stadium afval voldoende gevaloriseerd werd – door middel van recyclage of een andere behandeling – om niet langer als afval maar wel als hulpbron beschouwd te worden.

Het huidige afvalbeleid - dat een hulpbronnenbeleid wordt - heeft immers tot doel ertoe bij te dragen *“dat de Unie minder afhankelijk wordt van de invoer van grondstoffen en dat de overgang naar duurzamer materialenbeheer en naar een circulaire economie wordt vergemakkelijkt”*¹. Zodoende wijzigde de goedkeuring in 2018 van het Pakket Circulaire Economie¹ de wetgeving met een nieuw pakket maatregelen bedoeld als ondersteuning van de terugwinning van afval als hulpbron en de overgang naar de circulaire economie. In datzelfde jaar keurde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een nieuw Hulpbronnen- en

---

¹ Richtlijn (EU) 2018/851 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 tot wijziging van Richtlijn 2008/98/EG betreffende afvalstoffen

Afvalbeheerplan² goed dat de strategie voor het afvalbeheer grondig herziet met het oog op een optimaal gebruik van de materialen en in synergie met het Gewestelijk Programma voor de Circulaire Economie.

Op Brussels niveau luiden de verplichtingen op het gebied van afvalbeheer als volgt:

Verplichting tot afvalsortering voor de gezinnen

Sinds 2010 wordt er van de gezinnen van het BHG verwacht dat ze de volgende fracties aan de bron sorteren: PMD, papier-karton, groenafval, verpakkingsglasafval. Bovendien mogen ze bepaalde soorten afval ook niet met het huisvuil meegeven, zoals gevaarlijke afvalstoffen, moeilijk verbrandbare voorwerpen, grofvuil, aan een terugnameverplichting onderworpen afval, enz. (Verordening van 19.12.2008 betreffende de verwijdering van afval door middel van ophalingen).

Verplichting tot afvalsortering voor de ondernemingen

Sinds 2014 wordt er van de bedrijven verwacht dat ze de volgende fracties aan de bron sorteren: PMD, papier-karton, verpakkingsglasafval, plantaardig afval, gevaarlijk afval en aan een terugnameverplichting onderworpen afval. De houder van op bouw- en afbraakwerven geproduceerd afval moet dit afval sorteren of laten sorteren³.

Specifieke verplichtingen voor de bedrijven

Elke houder van niet-gevaarlijk afval ander dan huishoudelijk afval moet kunnen aantonen dat hij zelf de afvalstoffen verwerkt of dat laat doen door een handelaar, een installatie of onderneming die afvalverwerkingsoperaties verricht of door een inzamelaar⁴.

Te bereiken kwantitatieve doelstellingen en, in voorkomend geval, statuut:

De doelstellingen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maken een onderscheid tussen afval afkomstig van de activiteit van huishoudens en niet-huishoudelijk afval. Ze zijn enerzijds gericht op een vermindering van de afvalproductie en anderzijds op een verhoging van de percentages die voorbereid worden op hergebruik en recyclage teneinde ten minste de op Europees niveau vastgestelde doelstellingen te bereiken.

Daarnaast formuleert het Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan⁵ (HBAP) kwantitatieve doelstellingen voor economische actoren op het gebied van hulpbronnenbeheer, bedrijfspraktijken en bewustwording.

Gewestelijke doelstellingen inzake afvalvermindering vastgelegd door het HBAP:

De algemene kwantitatieve doelstellingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn een vermindering te bereiken van de productie van:

- **huishoudelijk afval** per inwoner van:
  - 5% in 2023;
  - 20% in 2030;
- **niet-huishoudelijk afval** (buiten bouw- en afbraakafval) per werknemer van:
  - 5% in 2023;
  - 20% in 2030;

Europese doelstellingen inzake het percentage dat voorbereid wordt op hergebruik en recyclage:

² Leefmilieu Brussel, 2018, "Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan – Voor een duurzame, sobere, lokale en circulaire consumptie. Voor een afvalloze maatschappij" [https://leefmilieu.brussels/sites/default/files/user_files/pgrd_20181122_nl.pdf]

³ Ordonnantie betreffende afvalstoffen van 14 juni 2012 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

⁴ Art. 23, §4, van de Ordonnantie betreffende afvalstoffen van 2012

⁵ Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan – Voor een duurzame, sobere, lokale en circulaire consumptie. Voor een afvalloze maatschappij. Goedgekeurd door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering op 15 november 2018

Het Pakket Circulaire Economie is het laatste wetgevende referentiedocument op Europees niveau met betrekking tot afval. Deze tekst wijzigt bepaalde eerdere richtlijnen en verbetert met name de doelstellingen van de kaderrichtlijn 2008/98/EG, die zijn vertaald in de Brusselse ordonnantie van 14.06.2012.

De doelstellingen in verband met de voorbereiding voor hergebruik en recyclage voor het **huishoudelijke afval** afkomstig van de normale activiteit van de gezinnen luiden als volgt¹:

- 50% in gewicht tegen 2020;
- 55% in gewicht tegen 2025;
- 60% in gewicht tegen 2030;
- 65% in gewicht in 2035;

Met als subdoelstellingen voor 2023:

- Een verhoging van de gerapporteerde hoeveelheden huishoudelijke AEEA die op het grondgebied van het Gewest worden ingezameld met minstens 50% ten opzichte van de tonnenmaat van het jaar 2017.
- Een verhoging van de hoeveelheden gebruikte huishoudelijke AEEA op het einde van de keten voor de voorbereiding met het oog op hergebruik met 50% ten opzichte van de tonnenmaat van 2017.
- De tonnenmaat van het biologisch afval dat vandaag gerecycleerd wordt, op zijn minst verdubbelen.
- Verhoging met 50% van het ingezamelde percentage plastic verpakkingen in vergelijking met 2016.

De doelstellingen op het vlak van de voorbereiding voor hergebruik en recyclage van **niet-huishoudelijk afval**, met uitzondering van het bouw- en afbraakafval, luiden als volgt¹:

- 55% in gewicht tegen 2020;
- 70% in gewicht in 2030;

Wat het bouw- en afbraakafval betreft, is het doel verder te gaan dan de Europese doelstellingen inzake de voorbereiding voor hergebruik en recyclage voorschrijven, namelijk:

- 90% in gewicht tegen 2020;

De wettelijke definitie van bouwafval verwijst naar het afval dat geproduceerd wordt door bouw- en sloopactiviteiten. De beperkte statistische definitie dekt gemengd bouw- en sloopafval, selectief ingezameld inert afval van gezinnen en bedrijven en asfaltafval.

Verder legt het Pakket Circulaire Economie de verplichting op om biologisch afval gescheiden in te zamelen vanaf 01.01.2024 en textielafval en het klein gevaarlijk afval vanaf 01.01.2025. De kwantitatieve doelstellingen in verband met het inzamelpercentage en de wijzen van nuttige toepassing van deze stromen moeten nog bepaald worden.

Op Brussels niveau zal de tenuitvoerlegging van het nieuwe Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan in 2019-2020 doelstellingen voor het hergebruik van specifieke materiaalstromen - kledingtextiel; matrassen en meubelafval - introduceren, na overleg met de belanghebbenden.

Brusselse doelstellingen inzake de voorbereiding op hergebruik en recyclage:

De ordonnantie van 14 juni 2012 (artikel 22) betreffende afvalstoffen voorziet dat in 2020 de voorbereiding voor hergebruik en recycling van de papier-, karton-, metaal-, kunststof- en glasstromen die zich in het gemeentelijk afval bevinden, 50% van het totale gewicht moet bereiken.

Gemeentelijk afval omvat zowel huishoudelijk afval als gelijkgesteld afval [definitie ontleend aan BISA, 2014]. In het kader van een beslissing van het CCIM (Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid) hebben het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ervoor geopteerd om de Europese verplichtingen uitsluitend met

betrekking tot het huishoudelijk afval toe te passen (zie het besluit van de Europese Commissie van 18 november 2011).

Afgezien van deze doelstellingen wordt er een bijkomende belasting op afvalverbranding geheven, wanneer de verbranding van ongesorteerd afval een vooraf bepaalde drempel overschrijdt. Sinds 2013 wordt er op de verbranding van afval normaal gezien een belasting geheven van € 6/ton (geïndexeerd). Sinds 2015 wordt daarbovenop echter nog een bijkomende belasting van € 29/ton geheven voor elke ton afval die niet selectief ingezameld werd door Net Brussel en in de verbrandingsoven belandt, waarbij de jaarlijks bepaalde drempelwaarden overschreden worden. In 2020 zal die limiet opgetrokken worden tot 50% van het totale niet selectief ingezamelde afval. (Art.40-41, Ordonnantie betreffende afvalstoffen van juni 2012).

Volgens het nieuwe Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan dat in 2018 goedgekeurd werd door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, zal de gewestelijke actie ervoor zorgen dat in 2023 de volgende doelstellingen gehaald worden:

Op kwantitatief niveau dat:

- 100% van de professionele activiteiten een billijke bijdrage levert aan de inzamelkosten en het eigen afval sorteert;
- 30% van de Brussels gezinnen zich bewust is van de consumptie-uitdagingen en aan ruilen doet, tweedehandse spullen koopt en de 'do it yourself'-gedachte in de praktijk brengt;
- 30% van de Brusselse scholen de leerlingen sensibiliseert rond de problematiek van de hulpbronnen en afvalstoffen en concrete acties op touw zet;
- het aantal werven waar er aan selectieve afbraak en hergebruik van bouwmaterialen gedaan wordt, met 50% toegenomen is;
- 100 voedingswinkels uit de Brusselse detailhandel voor hun warenkeus op onverpakte producten overgestapt is;
- 100 Brusselse restaurants een nieuw alternatief aanbod op het vlak van leidingwater, alternatieven voor individuele drankverpakkingen, wegwerpvaatwerk en herbruikbare voedingsverpakkingen uitgewerkt hebben.

Europese doelstellingen in verband met de verwerking van verpakkingsafval (recyclage, nuttige toepassing):

Richtlijn 2004/12/CE, tot wijziging van Richtlijn 94/62/EG betreffende verpakking en verpakkingsafval, voorziet maatregelen die bedoeld zijn om de productie van verpakkingsafval te beperken en hergebruik, recyclage en andere vormen van nuttige toepassing van dergelijke afvalstoffen te promoten. Sinds 2008 moet er tussen 55% en 80% van het gewicht aan verpakkingsafval gerecycleerd worden en moet minstens 60% nuttig toegepast of verbrand worden met energetische valorisatie.

Het Pakket Circulaire Economie (2018) herzielt de doelstellingen vastgelegd door de Richtlijn 2004/12/E voor de recyclage van verpakkingen. Tegen 2025 moet een minimumpercentage van 65% worden bereikt en tegen 2030 moet dat 70% zijn (uitgedrukt in gewicht van de op de markt gebrachte verpakkingen). Daarnaast werden er ook doelstellingen per materiaal vastgelegd voor hout, plastic, metalen, papier-karton en glas.

In België legt het Samenwerkingsakkoord van 2008 betreffende de preventie en het beheer van verpakkingsafval de minimale recyclagepercentages voor België vast, in lijn met het Europese recht.

Met uitzondering van de recyclage van huishoudelijk plastic overschrijdt België in de praktijk het merendeel van deze doelstellingen (zie de [fiche inzake politiek, actoren en infrastructuur voor het beheer van hulpbronnen en afvalstoffen](#)).

Stroom	Richtlijn 2004/14/EG (sinds 2008)	Belgisch Samenwerkingsakkoord (sinds 2008)	Pakket Circulaire Economie (in 2025/2030)
--------	-----------------------------------	--	---

Alle verpakkingen	55% – 80%	80%	65% / 70%
Plastic	22,5%	30%	50% / 55%
Hout	15%	15%	-
Ferrometalen	50%	50%	70% / 80%
Glas	60%	60%	70% / 75%
Papier & karton	60%	60%	75% / 85%
Drankkartons	-	60%	-

Overige opmerkingen (facultatief):

Opmerking over de berekeningsmethode van het hergebruik- en recyclagepercentage

Richtlijn 2008/98/EG legt een doelstelling van 50% vast met betrekking tot de voorbereiding voor hergebruik en recyclage van het totale gewicht aan gemeentelijk afval waaronder papier, karton, metaal, plastic en glas voor wat het gemeentelijk afval betreft tegen 2020. Overeenkomstig de Richtlijn had de Regering voor de berekeningsmethode gekozen die alleen rekening hield met het huishoudelijk afval (en niet met het hiermee gelijkgestelde afval waarop de term 'gemeentelijk afval' eveneens slaat). In 2014 haalde Brussel een percentage van 40%.

De indicator van het 'aandeel en beheer van afval voorbereid op hergebruik en recyclage is aangepast ten opzichte van de vorige indicator⁶. Hierbij werd alleen het afval geteld dat door het Agentschap Net Brussel werd ingezameld - d.w.z. via huis-aan-huis ophalingen (witte, gele, blauwe en groene zakken), glasbollen en glas uit de horeca - en werd dus geen rekening gehouden met het huishoudelijk afval dat selectief ingezameld werd door andere afvalophalers dan het ANB.

De huidige indicator van het 'aandeel en beheer van huishoudelijk afval voorbereid met het oog op hergebruik en recyclage' omvat de volgende fracties:

- het grofvuil dat door de containerparken verzameld wordt;
- het afval dat via het wijkcomposteren nuttig toegepast wordt;
- de volumes die door de sociale economie verwerkt worden;
- en het afval dat opgehaald wordt door de verantwoordelijken voor de terugnameverplichtingen.

Om het huishoudelijk afval van het gelijkgesteld afval te onderscheiden, werd er een raming gemaakt van het effectieve sorteerpercentage van het door het ANB selectief ingezameld afval via een steekproefanalyse van de samenstelling van het afval (dat geïdentificeerd werd als zijnde) van huishoudelijke afkomst. Deze methode is nog steeds van toepassing en maakt het mogelijk om het "percentage voor hergebruik en recycling voorbereid huishoudelijk afval" te berekenen (waarmee ook aan een Europese rapporteringsverplichting tegemoetgekomen wordt).

Deze indicator is dus opgebouwd op basis van twee maatstaven:

- (a) het sorteerpercentage in het totale volume huishoudelijk en gelijkgesteld afval dat door het ANB en andere afvalophalers wordt ingezameld (uitgedrukt als het aandeel in % van het selectief opgehaald afval in het totale volume), en
- (b) het geraamde aandeel van het huishoudelijk afval in het totale volume aan huishoudelijk en gelijkgesteld afval.

Door (a) met (b) te vermenigvuldigen meet het resultaat het sorteerpercentage van het huishoudelijk afval in het BHG (waarmee tegemoetgekomen wordt aan de rapporteringsverplichting op Europees niveau).

⁶ Leefmilieu Brussel, 2014, *Huis-aan-huis opgehaald afval*, 'Synthese van de staat van het leefmilieu 2011-2012'

2 METHODOLOGISCHE GRONDSLAGEN

Definitie:

Het aandeel en het beheer van huishoudelijk afval dat wordt voorbereid op hergebruik en recyclage komt overeen met het aandeel van het afval dat wordt gesorteerd en selectief wordt opgehaald bij de huishoudens, hetzij huis-aan-huis, hetzij door het vrijwillig naar verzamelpunten te brengen.

De in aanmerking genomen stromen zijn:

- PMD (blauwe zakken);
- Huishoudelijk en commercieel papier-karton;
- Glas (glasbollen en ophaling van verpakkingsglas in rolcontainers);
- Opgehaald groenafval (kerstbomen, groene zakken, wijkcomposteren, ...);
- Grofvuil;
- Organisch afval (bruine/oranje zakken);
- Metalen (ferro en non-ferro);
- Hout;
- Textiel (kleding).
- Andere stromen waarvoor een terugnameverplichting geldt: banden, afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA), batterijen, loodbatterijen, voedingsoliën, motoroliën, geneesmiddelen, fotografieproducten.
- Andere stromen: kabels, houten pallets, harde kunststoffen, zachte kunststoffen, rolcontainers in HDPE, frigoliet, plastic bloempotten, plastic kratten (groenten en fruit), vlakglas, chemisch afval waarvoor geen terugnameverplichting geldt en gevaarlijk afval, afgedankte voertuigen.

Bouw- en sloopafval en inert huishoudelijk afval zijn niet opgenomen in de indicator van het percentage huishoudelijk afval dat wordt voorbereid op recyclage en hergebruik.

Eenheid: ton

Berekeningswijze en gebruikte gegevens:

Het aandeel en beheer van afval dat voorbereid wordt op hergebruik en recyclage stemt overeen met de verhouding tussen:

- 1) al het huishoudelijk afval dat voorbereid wordt op hergebruik en recyclage, en
- 2) al het opgehaalde huishoudelijk afval. Dit omvat het huishoudelijk restafval, maar niet het bouwafval, reinigingsafval en slibafval.

Bron van de gebruikte gegevens:

De gegevens zijn afkomstig van:

- het Agentschap Net Brussel: stromen die huis-aan-huis opgehaald worden en de stromen die via het vrijwillig brengen van afval naar glasbollen, regionale containerparken, de Proxy Chimik-inzamelpunten, enz. verzameld worden;
- de gemeenten: voor de stromen die ingezameld worden in gemeentelijke containerparken of via op gemeentelijk niveau georganiseerde ophalingen;
- de verenigingen en ondernemingen van de sociale economie (voor textiel, grofvuil, bepaalde AEEA);
- de verenigingen die de wijkcomposten beheren;
- de verantwoordelijken voor de terugnameverplichting (Recupel, Valorfrit, Bebat, ...).

Aanbevolen periodiciteit voor het actualiseren van de indicator: jaarlijks

3 OPMERKINGEN IN VERBAND MET DE METHODOLOGIE OF DE INTERPRETATIE VAN DE INDICATOR

Beperking/voorzorg bij het gebruik van de indicator:

De in Richtlijn 2008/98/EG en de Ordonnantie van 14.06.2012 vastgelegde recyclagedoelstellingen hebben betrekking op gemeentelijke afval, d.w.z. alle afvalstromen die door lokale overheden (regio's of gemeenten) worden ingezameld, met inbegrip van huishoudelijk en gelijkgesteld afval. In het kader van een beslissing van het CCIM (Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid) hebben de Gewesten er echter voor geopteerd om de Europese verplichtingen uitsluitend met betrekking tot het huishoudelijk afval toe te passen (zie het besluit van de Europese Commissie van 18 november 2011).

De indicator richt zich daarom op de huishoudelijke fractie van het afval dat wordt gesorteerd ter voorbereiding op hergebruik of recycling. Voor de drie hoofdstromen die door het ANB huis-aan-huis worden opgehaald, maakt een analyse van de totale geproduceerde hoeveelheid afval door middel van een steekproefcontrole van de ingezamelde zakken het mogelijk om de huishoudelijke fractie en de fractie afkomstig van winkels en bedrijven van elkaar te onderscheiden en te evalueren.

De gegevens over het door het ANB ingezamelde huishoudelijk afval (waarvan het aandeel door middel van analyses van de totale geproduceerde hoeveelheid afval wordt geschat), aangevuld met de hoeveelheden die door de andere afvalophalers (gemeentelijke containerparken, wijkcomposteren, ondernemingen van de sociale economie en verantwoordelijken voor de terugnameverplichtingen) ingezameld worden, maken het mogelijk om de totale hoeveelheid ingezameld huishoudelijk afval te verkrijgen.

Wat het met huishoudelijk afval gelijkgestelde afval betreft - en met name afval afkomstig van winkels, bedrijven en overheidsinstanties - is het door het gebrek aan gegevens over de door de privésector verzamelde hoeveelheden onmogelijk om precies te weten hoe deze categorie afval zich ontwikkelt.

Methodologische knelpunten:

Complementaire of alternatieve indicatoren ('ideale' indicator):

De mate van recyclage en (voorbereiding op) hergebruik onder het gelijkgestelde afval.

De mate van recyclage en (voorbereiding op) hergebruik onder het afval van bedrijven, overheidsinstellingen en andere structuren die onderworpen zijn aan een afvalophalingscontract

Aanvullende gegevens (voor interpretatie, diepgaandere analyse, ...):

Voor de analyse van de gegevens over de stromen die aan een terugnameverplichting onderworpen zijn, verwijzen we naar de documentatiefiche over de stromen die onder de terugnameverplichting vallen.

Overige opmerkingen:

4 VERBANDEN MET ANDERE INDICATOREN OF GEGEVENS (VERSLAGEN OVER DE STAAT VAN HET BRUSSELSE LEEFMILIEU)

Focus 'tonnage huishoudelijk en gelijkgesteld afval'

5 BELANGRIJKSTE INSTELLINGEN BETROKKEN BIJ DE ONTWIKKELING VAN GELIJKAARDIGE INDICATOREN (EUROPA, BELGIË, ANDERE INDIEN RELEVANT)

Eurostat
Federaal Planbureau

6 BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIES (METHODOLOGIE, INTERPRETATIE)

Net Brussel, 2016. 'Jaarverslag'. [<https://www.arp-gan.be/nl/over-ons/jaarverslagen.html>]

Leefmilieu Brussel, 2018. 'Synthese van de Staat van het Leefmilieu 2015-2016', Afval. [<https://leefmilieu.brussels/staat-van-het-leefmilieu/archief/synthese-2015-2016/afval>]

Leefmilieu Brussel, 2014, *Huis-aan-huis opgehaald afval*, 'Synthese van de staat van het leefmilieu 2011-2012'

Federaal Planbureau, 2018. Complementaire indicatoren voor het BBP. Gerecycleerd afval. [http://www.indicators.be/fr/i/BGD_NAT_REC/Recyclage_des_d%C3%A9chets]

Europese Unie, 2004. 'Richtlijn 2004/12/EG betreffende verpakking en verpakkingsafval' **volledige referentie**

Europese Unie (2008). 'Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende afvalstoffen en tot intrekking van een aantal richtlijnen', Publicatieblad van de Europese Unie, L 312 van 22.11.2008, p.3-30. [<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:>

Brusselse Hoofdstedelijke Regering, 2008. 'Verordening van 19.12.2008 betreffende de verwijdering van afval door middel van ophalingen'

7 DEKKING IN RUIMTE EN TIJD

Beschikbare periode: jaarlijks

Geografische dekking van de gegevens: Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Datum waarop de indicator voor het laatst werd geactualiseerd: januari 2020

Datum waarop deze methodologische fiche voor het laatst werd geactualiseerd: januari 2019

